

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

**Současná podoba kriminality mladistvých z pohledu
příslušníků Policie ČR z oddělení v Hradci Králové**

Bakalářská práce

Autor: Veronika Hladíková
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou
práci v etopedických zařízeních
Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Petra Ambrožová, Ph.D.
Oponent práce: JUDr. Miroslav Antl

Zadání bakalářské práce

Autor: Veronika Hladíková

Studium: P19P0234

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních

Název bakalářské práce: **Současná podoba kriminality mladistvých z pohledu příslušníků Policie ČR z oddělení v Hradci Králové**

Název bakalářské práce AJ: The Current Forms of Juvenile Delinquency from the Perspective of Czech Police Officers from the Department in Hradec Králové

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá problematikou kriminality mladistvých z pohledu příslušníků Policie ČR, a to konkrétně z oddělení v Hradci Králové.

Teoretická část se zaměří na kriminalitu mladistvých, aktuální situaci v oblasti juvenilní kriminality, sankce i zařízení, která řeší tuto problematiku.

Empirické šetření bude realizováno formou rozhovorů s vybranými příslušníky Policie ČR v Hradci Králové, kteří se touto oblastí zabývají a zároveň bude opřeno o vybrané kazuistiky. Cílem bude zjistit, jaká je současná podoba juvenilní kriminality z pohledu policie. Dílčím cílem bude zjistit, zda v Hradci Králové působí kriminální gangy dětí a mladistvých a jaká preventivní opatření policie navrhuje.

VESECKÁ, Renáta a Jakub CHROMÝ. *Kriminalita, veřejnost a média: problémy, o nichž se příliš (ne)mluví*. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-772-0.

KRULICHOVÁ, Eva, Zuzana PODANÁ a Jiří BURIÁNEK. *Delikvence mládeže: trendy a souvislosti*. Praha: Triton, 2015. ISBN 978-80-7387-860-3.

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Petra Ambrožová, Ph.D.

Oponent: JUDr. Miroslav Antl

Datum zadání závěrečné práce: 13.1.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem Současná podoba kriminality mladistvých z pohledu příslušníků Policie ČR z oddělení v Hradci Králové vypracovala pod vedením vedoucí práce Mgr. et. Mgr. Petry Ambrožové, Ph.D., samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 30. 4. 2022

Veronika Hladíková

Poděkování

V první řadě bych ráda poděkovala Mgr. et. Mgr. Petře Ambrožové, Ph.D. za ochotu, odborné vedení a pomoc při zpracování mé bakalářské práce. Dále děkuji všem informantům, konkrétně příslušníkům Policie České republiky z oddělení v Hradci Králové, kteří mi ochotně poskytli cenné a nezbytně nutné informace k vypracování této práce. Nakonec děkuji své milované rodině za nemalou dávku podpory, lásky a také za vzory, kterými pro mě celý život jsou a které mě žnou vpřed.

Anotace

HLADÍKOVÁ, Veronika. *Současná podoba kriminality mladistvých z pohledu příslušníků Policie ČR z oddělení v Hradci Králové*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. 47 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce „Současná podoba kriminality mladistvých z pohledu příslušníků Policie ČR z oddělení v Hradci Králové“ pojednává o zkušenostech a názorech policejních příslušníků v Hradci Králové na juvenilní kriminalitu. Cílem práce je zjistit, jakou formou probíhá juvenilní kriminalita v Hradci Králové a porovnání této problematiky s přihlédnutím na získané rozhovory od příslušníků policie. Teoretická část práce se věnuje vznikům kriminálního chování u jedinců a kriminálním skupinám mladistvých. Dále se zaměřuje na legislativní rámec juvenilní kriminality, trestní odpovědnost mladistvých a na prevenci juvenilní kriminality. V neposlední řadě se teoretická část zmiňuje o Policii České republiky, která je důležitým orgánem činným v trestním řízení, o jejích úkolech, povinnostech a preventivních programech. Empirická část analyzuje rozhovory s vybranými příslušníky Policie České republiky z oddělení v Hradci Králové. Závěr práce tvoří shrnutí a hodnocení výše zmíněného a výsledky výzkumného šetření.

Klíčová slova: juvenilní kriminalita, mladiství, delikvence, provinění, policie, prevence kriminality

Annotation

Hladíková, Veronika. The current form of juvenile delinquency from the point of view of members of the Police of the Czech Republic from the department in Hradec Králové. Hradec Kralove: Faculty of Education, University of Hradec Kralove, 2022. 47 s. Bachelor thesis.

The Bachelor's thesis, "The Current Rate of Juvenile Crime through the Eyes of the Police of the Czech Republic from the Department in Hradec Kralove" discusses the experiences and opinions of police officers in Hradec Kralove on juvenile crime. The aim of the work is to find out what form of juvenile crime takes place in Hradec Kralove and compare this issue, taking into account the interviews obtained from police officers. The theoretical part of the work is devoted to the emergence of criminal behavior in individuals and criminal groups of juveniles. It also focuses on the legislative framework for juvenile delinquency, juvenile criminal responsibility and the prevention of juvenile delinquency. Last but not least, the theoretical section mentions the Police of the Czech Republic, which is an important law enforcement agency, its tasks, responsibilities and prevention programmes. The empirical section analyses interviews with selected members of the Police of the Czech Republic from the department in Hradec Králové. The conclusion of the work consists of a summary and evaluation of the aforementioned and the results of the research investigation.

Keywords: juvenile crime, juvenile, delinquency, culpability, police, crime prevention

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:

Podpis studenta:

Obsah

Úvod	9
1 Mladiství a delikvence.....	11
1.1 Agresivita mladistvých.....	11
1.2 Příčiny agresivity a kriminality mladistvých	12
1.3 Rizikové chování.....	16
1.4 Kriminální subkultury mládeže a mladistvých	17
2 Kriminalita mladistvých a možné sankce.....	20
2.1 Kriminalita, trestný čin, delikvence	20
2.2 Trestní odpovědnost mladistvých	22
2.3 Prevence kriminality mladistvých.....	23
3 Policie České republiky	25
3.1 Základní úkoly a povinnosti Policie ČR.....	25
3.2 Preventivní programy Policie České republiky v Hradci Králové.....	26
4 Současná podoba kriminality mladistvých z pohledu Policie ČR.....	28
4.1 Metody a cíle výzkumného šetření	28
4.2 Interpretace a analýza získaných rozhovorů	32
4.3 Výsledky výzkumného šetření a shrnutí	37
Závěr	39
Seznam použitých zdrojů	41
Přílohy	44

Úvod

Juvenilní kriminalita je velice diskutabilním tématem. Ať se jedná o celkový způsob, jakým juvenilní kriminalita probíhá a jakým způsobem jsou mladistvými páčána tato provinění, tak i skutečnost, že mladiství nejsou za své činy stejně trestně odpovědní jako jedinci dospělí. Odpovědnost za trestné činy se tak stává jedním z nejvíce diskutovaných témat v této oblasti. Někteří by odpovědnost za spáchané trestné činy změnilí na nižší hranici věku jedince. Otázkou však je, zda by to bylo vhodným a přijatelným řešením.

Tématem bakalářské práce je zkoumání názorů příslušníků Policie ČR na současnou míru juvenilní kriminality v Hradci Králové. Tím jsou myšleny jejich osobní názory na tuto problematiku, kazuistiky řešených případů v tomto městě, ale i zákonem jasně daná pravidla, podle kterých se orgán činný v trestním řízení musí řídit.

Primárním podnětem pro zvolení této problematiky byl studovaný obor, který s juvenilní kriminalitou úzce souvisí a také má praxe v dětském diagnostickém ústavu, kde se právě i mladiství nacházeli. Jelikož ve mně toto zařízení zanechalo silný dojem, rozhodla jsem se dále zkoumat i příčiny vzniku delikventního chování u jedinců. Dále také fakt, že policie je jedním z orgánů činných v trestním řízení a je nedílnou součástí právního systém, zajímal mě jejich subjektivní pohled na toto téma, jejich zkušenosti a navrhovaná řešení.

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, jak na juvenilní kriminalitu nahlíží příslušníci Policie České republiky z Hradce Králové, jak ze své pozice hodnotí tuto problematiku a jakou formou juvenilní kriminalita v tomto městě probíhá.

Teoretická část práce je rozdělena do tří kapitol, kdy první vymezuje příčiny kriminality a její vznik u jedinců, zmiňuje také rizikové chování a skupiny mladistvých, které také mohou vést ke vzniku juvenilní kriminality. Druhá se věnuje právním předpisům, odpovědnosti mladistvých za trestné činy a v neposlední řadě prevencí juvenilní kriminality. Poslední kapitola teoretické části popisuje základní informace o Policii České republiky, její povinnosti a úkoly.

Teoretická část se zabývá také programy, které jsou Policií České republiky realizovány nejen v mateřských, základních, středních a vysokých školách, ale jsou realizovány i pro seniory. K vypracování teoretické části jsem volila odbornou literaturu a příslušné zákony, podle kterých je třeba v případech juvenilní kriminality postupovat a které jsou nezbytnou součástí zkoumaného problému.

Praktická část zahrnuje vlastní kvalitativní výzkumné šetření, jenž zahrnuje rozhovory s příslušníky Policie ČR, kteří mají ze své praxe zkušenosti s juvenilní kriminalitou.

1 Mladiství a delikvence

1.1 Agresivita mladistvých

Juvenilní kriminalita a její delikvence je často spojena s agresivním chováním. Existují však základní rozdíly mezi slovy agrese a agresivita. Tato dvě na první pohled stejná slova, v českém jazyce často zaměňována, skrývají odlišné významy. „*Agresivita (z lat. Aggressivus) – útočnost, postoj nebo vnitřní pohotovost k agresi. V širším slova smyslu se takto označuje schopnost organismu mobilizovat síly k zápasu o dosažení nějakého cíle a schopnost vzdorovat těžkostem.*“ (Martínek, 2015)

Dle Martíneka (2015) ji můžeme vnímat jako určitou charakteristiku osobnosti daného člověka. Lze ji vnímat také jako určitou dispozici k agresivnímu chování. Každý jedinec musí mít jistou míru agresivního chování, ve společnosti je totiž důležitá pro přežití. Je však důležité hlídat míru agresivity jedince. Člověk, který má vysokou míru agresivity, bude jednat ve spoustě životních konfrontací agresivně. Agresivita jedince ovládá. Agresivní jedinci jsou také extrémně urážliví, je s nimi těžší domluva. Lidé z jejich okolí je považují mnohdy až za nebezpečné.

Je nutné dodat, že mírná a přijatelná dávka agresivity je mnohdy v životě potřebná, například pro rozvoj našeho sebevědomí či autority. (uvádím pro příklad)

Oproti tomu agrese, „*Agrese (z lat. Aggressio) – výpad, útok – jednání, jímž se projevuje násilí vůči některému objektu, nebo nepřátelství a útočnost s výrazným záměrem ublížit.*“ (Martínek, 2015)

Agrese je vlastně projevená agresivita v chování člověka. Martínek (2015) zmiňuje, že agrese může být považována jak za násilné narušení práv, tak za asertivní chování. Asertivitu můžeme definovat jako chování, kdy člověk trvá na svých názorech a dokáže prosazovat svoje práva. Jedinec má právo se rozhodnout, jak chce myslet a jednat.

1.2 Příčiny agresivity a kriminality mladistvých

Příčin může být hned několik. Jako první se uvádí agresivita sloužící k dosažení nějakého cíle. S takovou agresivitou se často setkáváme například u malých dětí, třeba při vymáhání určité věci, nějaké hračky či něčeho, co mu je vysloveně zakázáno, u rodičů či prarodičů, kdy se dítě svojí agresivitou snaží dosáhnout cíle. (Martínek, 2015)

Dle Martíčka (2015) se každé dítě kolem třetího věku života, začne chovat přirozeně agresivně. Vymezuje si tím tzv své „první já“. Děti se v tomto věku snaží prosadit, dát o sobě vědět. Svoji pozornost si vynucují kopáním, dupáním, mlácením pěstičkami. Je důležité dítěti neustupovat, již v takto raném věku musí vědět, kde jsou hranice. Nevyjasnění hranic může poté vést právě k agresivitě v dospívání či pozdějším věku.

Dále jmenuje agresivitu zapříčiněnou organickým poškozením mozku. Jde o případ, kdy je v dětském mozku poškozen limbický systém, který ovlivňuje emoce. Martíček (2015) zmiňuje jako příklad poškození v prenatálním vývoji dítěte úraz matky, lékové terapie matky. V perinatálním období překotný porod či porod kleštěmi. V postnatálním období jakékoliv onemocnění mozku, či úraz hlavy. Dalším příkladem je agresivita spojená s tzv. „výchovnou slepotou“ rodiče. Zde se jedná o problém, kdy rodiče nechtějí chování dítěte nijak řešit. Podle nich je dítě v pořádku a žádný náznak agrese dítě neprojevuje. Rodiče si nechtějí přiznat jakékoliv pochybení ve výchově svého dítěte, je pro ně nepřipustitelné, že by ve výchově selhali. V období puberty u těchto dětí ale většinou nastává zvrat a agresivitu si vybíjejí už i na rodičích, zde nastává uvědomění rodičů a následná pomoc profesionálů. Posledním příkladem je agresivita u dětí s neuspokojenou bazální jistotou, která souvisí se vztahem matky a dítěte. Pro dítě je vazba s jeho matkou naprosto nenahraditelná a je velice podstatná pro jeho psychický vývoj. Děti, které v raném věku měly pevnou citovou vazbu k matce jsou šťastné, samostatnější, dokážou lépe zvládat stres. Naopak děti se špatnou vazbou k matce jsou plačtivé, mnohdy hyperaktivní, reagují agresivním chováním.

Agresivita se může v pozdějším věku dítěte vyústit až v kriminalitu, protispolečenské jednání, které je jedincem pácháno. Jak vlastně kriminalita vzniká, jaké jsou její příčiny?

Firstová (2014) ve své knize uvádí, že při určování příčin je důležité brát ohled na osobní dispozice konkrétního člověka, které mohou do značné míry ovlivnit proces socializace a také proces sociálního a psychického zrání, při kterém na každého jedince mohou působit jinak. Je potřeba ale myslet na to, že každý jeden faktor, působící na jedince, je propojen s jinými a jsou ve vzájemné interakci. Tyto faktory mohou poté ovlivnit chování jak v dobrém slova smyslu či naopak ke směru delikvence.

Dále Firstová (2014) dělí příčiny na tři hlavní skupiny, na kterých při vývoji dítěte závisí nejvíce: psychosociální vývoj, rodina a vrstevníci. Psychosociálním vývojem se rozumí takový proces, který je pro každého jedince individuální a zahrnuje jak psychickou, tak somatickou stránku osobnosti. Vývojová období jsou rozdílná pro každého jedince, a to rychlostí dozrávání jednotlivých funkcí, tyto funkce však fungují ve vzájemném propojení. Je také třeba dbát na možnost toho, že se jednotlivá období v dospívání dítěte mohou překrývat, protože každý jedinec je individuální.

Firstová (2014) také uvádí, že veškerá psychická stránka jedince se formuje již v prenatálním období. Pro psychosociální vývoj je také nezbytně důležitý celkový vztah budoucí matky ke svému těhotenství, důležitá je také kvalita vztahu, kterou má se svým partnerem, ale také postoj samotné nastávající matky ke svému dítěti a postoje jejího nejbližšího okolí.

V tomto kontextu může tak dojít k velkému narušení v případě nechtěného těhotenství. Matka může začít dítě podvědomě nenávidět z toho důvodu, že ho vlastně nechtěla. Situace pokračuje i po narození, kdy o dítě nejvíce zájem, je jí lhostejné, k dítěti je naprosto citově chladná. V nejhorších případech dochází až k fyzickému týrání dítěte. Toto chování má samozřejmě později vliv na vývoj psychického i fyzického zdraví jedince.

Ve zkratce tedy můžeme tvrdit, že na počáteční psychický vývoj jedince má největší zásluhu a nejvíce ho ovlivňuje matka, jakožto pečující osoba. Proto je tedy pro správný vývoj dítěte třeba, aby k němu jeho matka měla kladný vztah a jevila o něj zájem, a to i ve smyslu hraní si s ním, dostatečné věnování se dítěti, projevování lásky. Jedním ze znaků správného vztahu může být i to, jak se dítě chová, když matka není v jeho blízkosti. Může projevovat separační úzkost, protože je na osobě matky závislé. (uvádím pro příklad)

U dětí, které byly vychovávány v ústavní péči, vztah mezi matkou a dítětem samozřejmě chybí. U těchto dětí se může projevit riziko spojené právě s absencí matky a tyto děti můžeme poté považovat za rizikové co se týče následujícího vývoje osobnosti. Absence vztahu s matkou může značit vyšší poruchovost sociálních vztahů v následném životě dítěte. Jedná se tedy o rizikový faktor, který může v souvislosti s případnými dalšími negativními vlivy znamenat předpoklad k možným asociálním znakům v chování a také ke kriminalitě. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

Dále je potřeba také zmínit faktory, které mohou ovlivnit dítě jak negativně, tak pozitivně. Prvním z nich je rodina. Dnes je již jisté, že na vývoj kriminálního či deviantního chování u dětí má i rodina svůj podíl a svou výchovou, péčí a láskou určuje dítěti další směr v jeho životě. Pokud je tedy v rodině určité patologické chování, je téměř jisté, že na dítě bude mít toto chování negativní vliv. (uvádím pro příklad)

Je třeba také zmínit teorii sociálního učení, jejíž myšlenka je ta, že dítě se vše učí od rodičů, přebírá jejich chování. Pokud tedy dítě vyrůstá v rodině, kde se vyskytuje delikventní či kriminální chování, je velmi pravděpodobné, že dítě toto chování bude opakovat. Dítě ještě nechápe, že je toto chování nežádoucí a pro jeho další rozvoj negativní. Ten největší problém však nastává v tom, že dítě toto chování aplikuje poté i na svoje potomky, tedy například, pokud bude dítě týráno, je velice pravděpodobné, že v dospělosti bude týrat i ono své potomky. Můžeme tedy tvrdit, že kriminální chování se dá naučit úplně stejně jako chování v souladu s normou. (Firstová, 2014)

Druhým důležitým faktorem, který působí na dítě je škola. Prostředí školy zasahuje do života dítěte velice znatelně a působí na něj v procesu socializace a celkového učení jedince sociálním vztahům, rozvíjí jeho osobnost. Dítě se již ve škole učí tomu, co je špatné a co je dobré, co je nežádoucí a co žádoucí chování. Nastává přijímání nové autority v podobě učitele a navazování nových vztahů s vrstevníky. Co se týče učitele, je velice důležité navázání pozitivního až důvěrného vztahu s dítětem, obzvláště v případě, kdy je s dítětem negativně zacházeno v rodině. Naopak špatný vztah s učitelem může vést ze strany dítěte až k nežádoucím sociálním jevům či kriminalitě. Ve starším školním věku lze poté pozorovat vytváření jistých skupin, ve kterých má každý člen své

postavení a svou roli, každá skupina může mít své vlastní rituály, styl mluvy a již zde se také projevují povahy osobnosti jednotlivých členů. (Firstová, 2014)

Neméně významným faktorem působícím na osobnost dítěte jsou vrstevníci. Postupem času, jak jedinec dospívá, slábne potřeba kontaktu pouze s rodiči, ale naopak se do popředí dostávají vrstevníci. Pokud dítě již pochází z nestabilního rodinného prostředí, je u něj větší pravděpodobnost, že se dostane do negativně působící skupiny vrstevníků a může poté páchat až protispolečenské jednání. Taková skupiny lze charakterizovat jako party, které většinou k delikventnímu chování dožene nuda a nevhodné trávení volného času. Tyto party se scházejí v barech, hernách, ale finanční prostředky postupně dochází. Poté jsou donuceni páchat trestnou činnost, například v podobě krádeží za účelem zisku finančních prostředků na alkohol. V takové skupině je většinou vůdce, který je morálně narušený, tím pádem veškeré svoje jednání směřuje negativně. Tento vůdce je ve většině případů právě vychován v nestabilním a nevhodném rodinném zázemí, vlastně žádné rodinné zázemí nemá. Taková osoba proto hledá někoho, kdo by mu porozuměl, hledá u skupiny vrstevníků podporu a bezpečí, které mu rodina neposkytla. (Firstová, 2014)

Dále Firstová (2014) uvádí jako nedílnou součást při tvorbě osobnostní struktury jedince média. Jsou také velmi významnou součástí volného času u dětí a mladistvých, jelikož v posledních letech stoupá jejich vliv na jedince, mění jeho orientaci na hodnoty, názory, jak v dobrém, tak ve špatném slova smyslu, což je hlavně u mladší generace veliký problém a velké riziko. V médiích je prezentováno násilí, které nemá na rozvoj osobnosti dítěte dobrý vliv, ale přesto ho vidí velmi často, protože účel médií je hlavně zaujmout šokujícím obsahem.

V tomto kontextu mohou být problém i filmy. Dítě se může vzhlednout v kriminálníkovi, který páchá trestnou činnost. Je sice dobré, že ve většině filmů či seriálů pro děti je zlo vždy potrestáno, avšak v dnešní době je již spousta filmů, které jsou dětem či mládeži nepřijatelné, vysíláno v časy, kdy na ně mohou koukat. Zde pak nastávají tato rizika. Na druhé straně se může ale dítě naopak vzhlednout třeba v superhrdinovi, který zachrání svět a mít ho jako svůj vzor. Ve spoustě případů, a právě v disfunkčních rodinách, je však větší pravděpodobnost nápodobu negativních postav. (uvádím pro příklad)

1.3 Rizikové chování

Rizikové chování bývá někdy vnímáno jako jistá předzvěst k pozdější kriminální činnosti mládeže. Dle některých zahraničních autorů je rizikové chování u dětí znamením jejich pozdější delikvence. ((Ellickson, Saner, McGuigan, 1997)

Rizikové chování zahrnuje v širším spektru takové chování u jedinců, které by mohlo naznačovat předzvěst delikvence. Může se jednat například o porušování společenských norem, porušování pravidel školních a jiných pravidel. Avšak v dospívání je určitá míra porušování pravidel považována za normální. V období pubescence je jistá forma vzdoru a porušování pravidel, či dokonce delikventní chování, hlavním znakem většiny dospívajících jedinců. Rodiče toto chování u svých potomků mohou považovat za jakési testování okolí a toho, co si jejich dítě může dovolit. U některých jedinců však může delikventní chování pokračovat až do dospělosti. (Loeber, 1990)

Pod rizikovým chováním si lze představit takové aktivity, jejich provozováním mladiství zákon přímo neporušují. Řadí se zde například pití alkoholu, kouření marihuany či záškoláctví. Některé studie však uvádějí alkohol, marihuanu a záškoláctví jako formy rizikového chování mládeže. Zahrnují se zde i jiná riziková chování, jako například sexuální aktivita, depresivní chování, kouření, vyloučení ze školy či dokonce hyperaktivita. (Ellickson, Saner, McGuigan, 1997; Loeber, 1990; Sinha, Cnaan, Gelles, 2007)

Zkušenost s alkoholem je konkrétně v Česku mezi mládeží poměrně rozšířená. Může za to možná i fakt, že v naší kultuře je pití zejména piva považováno za jakousi tradici, protože pivo je považováno za národní nápoj, což může přispět k vysoké míře tolerance při jeho konzumaci. Samozřejmě však nelze pití alkoholu u dětí a mládeže považovat za něco běžného a normálního, jen kvůli vysoké toleranci ve společnosti, stále je jeho nadměrné užívání považováno za rizikové chování. Pro pití a užívání marihuany platí, že je děti užívají se zvyšujícím věkem více. Pohlaví v tomto případě nehraje žádnou roli. Avšak chlapci pijí alkohol při větším množství příležitostí než dívky, chlapci také častěji pijí tvrdší alkohol. Gottfredson a Hirschi (1990) tvrdí, že rizikové a kriminální chování pramení z nedostatku sebekontroly. Tato nízká sebekontrola se poté projeví, protože lidé s nižší mírou sebekontroly bývají agresivnější, impulzivní, necitliví.

Také to vysvětluje skutečnost, proč delikventi páchají zločiny, ale také například řídí pod vlivem alkoholu, nebezpečně, zavinují nehody, pijí, kouří a užívají drogy, a i v dalších oblastech svého života se rozhodují velmi riskantně. (Gottfredson, Hirschi, 1990). Sebekontrola je vyšší u jedinců, kteří páchají rizikové aktivity než u těch jedinců, kteří se dopouštějí rizikového a delikventního chování.

Autoři také zmiňují, že jedním z motivů delikventního chování (pití nadměrného množství alkoholu, kouření, násilné chování), může být jakási snaha předvést se před svými kamarády, vrstevníky. Předpokládá to skupinovou atmosféru a před mnohdy až násilným činem daný jedinec nechce couvnout, protože by to ve vrstevnické skupině ukázalo jeho slabost. Mnohdy jsou tak děti nuceny dělat rozhodnutí, kterých poté mohou litovat a mohou se z pomyslně malých porušování pravidel dostat až k porušování zákonů a trestné činnosti. (Matoušek, 2011)

Je tedy pravdou, že formy rizikového chování znamenají porušování společenských pravidel, u kterých je závažnost rozdílná. V případě konzumování marihuany a alkoholu je potřeba brát ohled na jejich frekventovanost a rozlišovat mezi kontrolovaným experimentem, při kterém mohou být dospělí a určitou formou rizika osvětlit, a zneužíváním návykových látek. I když je možné rozdělit rizikové chování na běžné či závažnější, stále je potřeba si uvědomovat všechny jeho formy. Rizikové chování v pubertě (jeho mírná forma), kdy mladistvý hledá svoji identitu, kdy je na prahu dětství a dospělosti, není ničím zase tak neobvyklým a k tomuto období jistě patří. (Krulichová, 2015)

1.4 Kriminální subkultury mládeže a mladistvých

Pro začátek je třeba objasnit pojem subkultura. V každé kultuře jsou zavedeny jisté vzorce jednání a chování. Pokud jsou však vzorce odlišné od vzorců běžných ve většinové kultuře, používá se sociologický termín subkultura. Tento termín definuje znaky a odlišnosti malých skupin, které jsou vymezeny v jednom národě, státním útvaru či ve větším společenství. Znaky, které jsou typické pro tuto určitou skupinu, ji poté odlišují od ostatních kultur v dané zemi a lze ji viditelně rozeznat od majoritní kultury. Rozdílnosti obou kultur nemusí mít žádný výraznější smysl nebo mohou být naopak v opozici. V takovém případě se v sociologii používá termín kontrakultury. Kultury

se mohou rozlišovat věkem, rasou, původem, sociálním prostředím a pozicí ve společnosti, ale také náboženstvím. Ve smyslu náboženství mohou vznikat například sekty. (Jandourek, 2007)

Smolík (2010) popisuje subkulturu jako jakýsi protest proti společnosti, kdy se určitý počet lidí se stejnými názory a problémy vymezí a založí si skupinu vlastní. Osoby zastávající stejnou subkulturu mají stejný pohled na dění v jejich okolí, na politiku, vztahy. Subkulturou se někdy také v negativním slova smyslu rozumí chování, které působí na majoritní společnost deviantně či dokonce deviantní je. Kvůli těmto postojům mohou subkultury čelit ve společnosti odsuzování, urážkám, dokonce až nenávisti.

V této souvislosti je možné zmínit například hnutí hippies (květinové děti). Tato subkultura byla typická svým bojem za mír, snahou šířit lásku, svobodu, ale i svým nezávislým způsobem života. Členové této subkultury se vyznačovali barevným oblečením, květinami vlasech a celkově zastávali výrazný styl. Časté u nich byly i dredy, které jsou také typické pro rastafariány a zejména pro obyvatele Jamajky a afrických států, pro které jsou brány jako tradice spojená s náboženstvím. Dredy se přenesly i do dnešní doby, každopádně většinová společnost je vnímá negativně a jsou pro ně jakousi známkou zanedbané hygieny. Když jsem mluvila s lidmi, kteří dredy nosí, souhlasili s mým názorem. Automaticky je jim také přiřazováno braní drog a užívání jiných návykových látek. I když prý společnost již spěje do bodu, kdy jsou odlišnosti brány za normální, a ne tak neobvyklý jev. Každopádně je třeba se zamyslet nad tím, že tyto subkultury jsou mezi námi stále a je třeba je respektovat. (uvádím pro příklad)

Subkultury mládeže a mladistvých

Subkulturu mládeže a mladistvých lze popsat jako subkulturu, která závisí na způsobu podmínek života a chování mládeže a mladistvých. (Dufková, Urban, Dubský, 2008)

Subkultury u mládeže a mladistvých jsou mnohdy i jakýmsi vzdorem vůči rodičům, jelikož v tomto věku rodič většinou není brán jako autorita a pečující osoba, ale spíše jistým způsobem jako protivník a nepřítel. Jedinec tak hledá své místo ve společnosti a většinou ho nachází právě ve skupině svých vrstevníků. Seskupením více jedinců pak vznikají gangy či party osob, které mají stejné zájmy, názor na svět a na život.

Mohou také společně sdílet názor právě na rodinu. Zde však můžou vznikat i nežádoucí jevy a počátky kriminality, když o sobě chce například určitá skupina dát vědět a použije k tomu nežádoucí chování. V této situaci si mohou jednotliví členové skupiny vymezovat své místo v ní. Vůdce skupiny může také určovat postavení jednotlivých členů a za účelem nějakého zisku (například cigaret, alkoholu), vyprovokovat jiného člena skupiny k nežádoucímu jednání. (uvádím pro příklad)

Smolík (2010) také zmiňuje tzv. scénu. Scéna lze vysvětlit jako forma seznámení mladých osob, kteří mají stejný zájem, avšak vzájemně se neznají. Důležitou informací pro ně je jen to, kde a kdy se setkají. Jednotlivé osoby mohou navštěvovat několik takových scén současně.

V souvislosti se subkulturami mládeže a mladistvých a vzhledem k jejich seskupování, je třeba zmínit také možnost určitého rizika těchto subkultur. Rizikové chování či sociálně patologické jevy se v souvislosti s těmito subkulturami objevují a jsou zde velkým rizikem pro společnost.

Uvádí se několik částí:

- Uvědomění si možného nezdaru
- Riziko spojené s následky činů
- Nebezpečí spojené s možným ziskem
- Velká možnost škody
- Hazardní chování
- Neplánovaný vývoj vzniklé situace (Smolík 2010)

2 Kriminalita mladistvých a možné sankce

2.1 Kriminalita, trestný čin, delikvence

Kriminalita jako pojem pochází z latinského slova *criminalis*. Můžeme ji chápat též jako zločinnost, výskyt trestného neboli kriminálního chování, který se vyjadřuje celkovým počtem trestných činů spáchaných ve společnosti. Kriminalitu vymezuje platné trestní právo, které také stanovuje, jaké chování je považováno za protispolečenské a vzhledem k jeho nebezpečnosti a závažnosti je také považováno za trestný čin, případně za jiný čin z kategorie deliktů, které jsou taktéž stíhané soudními orgány. Kriminalita patří mezi sociálně patologické jevy. (Karabec, 2018)

Karabec (2018) zmiňuje rozlišování kriminality a to na: kriminalitu zjevnou (statisticky dohledatelná) a kriminalitu skrytou (kriminalita, o které se příslušné státní orgány z různých důvodů nedovědí). Ve většině případů se kriminalita stává viditelnou a je tak předmětem trestního stíhání, blíže neurčená část se stává latentní. Na rozsah latence kriminality má vliv například celková důvěra občanů k příslušným bezpečnostním orgánům (k policii), dále můžeme také zmínit malá míra tolerance ke kriminalitě v naší společnosti a následný stud pachatele se ke spáchanému činu vůbec přiznat.

Důležitá je v tomto případě i skutečnost, jakým způsobem kriminalitu prezentují média. Média totiž ukazují ve většině případů na kriminalitu pro ně zajímavou z pohledu pachatele či oběti (kdy může jít například o známého politika, veřejně známou osobnost). Druhým lákadlem pro veřejnost z pohledu médií jsou také případy, u kterých je jisté, že veřejnost zaujmou. Příkladem mohou být násilné trestné činy na dětech či týrání zvířat. Tato témata vzbuzují silný emoční náboj a jsou u čtenářů úspěšná. (Vesecká, Chromý, 2009)

Dále se ke zkoumání kriminality využívají výrazy jako stav, dynamika a struktura. Analyzují se na časových řadách, které jsou dlouhodobě zaznamenávány a jsou zjišťovány pomocí statistických údajů o zaregistrovaných trestných činech a odsouzených či stíhaných osobách na území České republiky a stanovují se tak prognózy možného budoucího vývoje kriminality. Co se týče struktury kriminality, ta se

vyjadřuje pomocí poměru skupin trestných činů (např. proti veřejnému pořádku, proti majetku). Kriminalita se analyzuje také dle územní rozlohy, dle demografických a socioprofesionálních kategorií pachatelů, zjišťuje se rozsah recidivy (recidiva = pachatel opakuje trestnou činnost i poté, co byl odsouzen). Mezi možné příčiny stoupající kriminality se uvádí například industrializace prostředí, urbanizace měst, migrace osob a celkové demografické změny. Prevencí trestného chování a příčinami se zabývá kriminologie. (Karabec, 2018)

Trestným činem je dle zákona č. 40/2009 Sb. Trestního zákoníku, takový protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.

Předpokladem pro trestní odpovědnost jedince je spáchání trestného činu. Trestným činem musí být označeno jen takové jednání, které je jako trestný čin popsáno v trestním zákoníku, a to v době jeho spáchání. Pouze taková osoba, která vykazuje dle zákona znaky jednání z trestné činnosti, může být trestně stíhána a postavena před soud.

Delikvence (z lat. delinquere) je činnost, která porušuje zákon a zákonné normy chování a způsobuje společnosti či jednotlivci újmu. Pod tímto pojmem si můžeme obvykle představit a rozumí se jím protispoločenské chování, ovšem v širším pojetí než kriminalita. Do delikvence řadíme i takové chování, které nedosahuje společenské nebezpečnosti jako je tomu například u trestného činu. Patří sem například nevhodné chování osob, které nejsou vzhledem ke svému věku plně trestně odpovědné. Proto se velmi často pojem delikvence užívá trestné činnosti mládeže a osob mladistvých. Delikvence mládeže může souviset i s neukončeným procesem mentálního či sociálního zrání, což vede často k vyhroceným až nedomyšleným situacím a poté k delikventnímu chování. Mládež a mladiství tak často řeší své osobní spory, konfliktní situace, emocionální reakce či rodinnou situaci velice impulzivním jednáním. (Karabec, 2017)

Co se týče delikvence nezletilých osob, je třeba také myslet na to, že mnohdy (či minimálně jako preventivní opatření) stačí komunikace s rodinou a blízkými osobami. Dítě někdy nezvládá všechny emoce a stavy, se kterými se v životě potýká a může následovat jakýsi zkrat, se kterým dítě samotné nepočítá a poté neví, jak se s ním

vyrovnat. Jediné řešení může poté vidět v páčání delikventní činnosti či v jiném chování, které je společensky méně přijatelné či naprosto nepřijatelné. Nesmíme však zapomínat na výchovně vzdělávací proces a zapojení školy. Je velmi důležité, aby škola spolupracovala s rodinou a případné problémy řešili všichni dohromady. Lze poté spouště věcem předejít. V neposlední řadě děti ovlivňují i vrstevníci, kdy je samozřejmě problém toho, že mnohdy rodič není schopný ovlivnit, s kým se jeho dítě baví a s kým tráví svůj volný čas. Vše je součástí sociálního a mentálního zrání jedince a jeho vrůstání do společnosti. (uvádím pro příklad)

2.2 Trestní odpovědnost mladistvých

Pro osoby, které ještě nedosáhli plnoletosti je právo rozdílné oproti dospělým jedincům. Podrobně je vysvětleno v Zákoně č. 218/2003 Sb. Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, 2003).

Trestání nezletilých osob poté zákon o soudnictví ve věcech mládeže dělí do dvou skupin. Děti, kterým nebylo ani patnáct let řadí do skupiny mládeže. Druhou skupinou jsou jedinci od 15 do 18 let (ty osoby, které v době spáchání činu již dovršily 15 let věku, ale ještě nepřekročily 18 let věku), ty nazývá mladistvými.

Na osoby, kterým ještě nebylo patnáct let se nevztahuje trestní odpovědnost. Pokud se dopustí jednání, které připomíná trestný čin, následuje řízení, ve kterém je jim přidělen opatrovník, ve většině případů jím je advokát. Jejich prohřešky zákon označuje jako činy jinak trestné. Pokud je nezletilá osoba uznána jako vinná, místo trestu je jí uloženo opatření. Tím je myšlen například dohled probačního úředníka, ochranná výchova či různé terapeutické programy. (Suttner, 2018)

Trestný čin spáchaný mladistvým zákon označuje jako provinění. Toto provinění musí být velice závažné, aby bylo zahájeno trestní stíhání proti mladistvém. Až do dosažení plnoletosti musí mít mladistvý přidělen svého obhájce. Soudnictví ve věcech mladistvých a ve věcech posuzování činů jinak trestných spáchaných dětmi mladšími patnácti let vykonávají soudy pro mládež. (§ 4 Zákon 218/2003 Sb.). Pokud je dotýčný shledán jako vinný, je mu uloženo opatření, které má tři druhy. (Suttner, 2018)

Jako první zákon uvádí opatření výchovné. Toto opatření lze označovat za nejmírnější formu trestu. Je zde zařazen například dohled probačního úředníka. Tento úředník poté dohlíží na to, zda jsou všechna opatření dodržována. Dále následuje opatření ochranné, kdy se jedná o určitou formu léčby, která je pro osobu nezbytná. Pokud se například jedná o osobu závislou na návykových látkách či psychicky nemocnou, může soud nařídít léčbu psychiatrickou či detoxikační. Tato léčba je poté realizována v lékařském či specializovaném zařízení s příslušnou ostrahou. Pokud je zanedbána rodičovská péče a dítě nemá v domácím prostředí dostatečné zázemí pro svůj vývoj, může soud rozhodnout o zařazení mladistvého do nápravného zařízení. Jako poslední je opatření trestní. Zde zákon uvádí například hrozbu finančního postihu, která se týká pouze výdělečně činných mladistvých, dále vykonávání obecně prospěšných prací, zákaz vstupu na veřejné akce po dobu 5 let a další tresty. U nejzávažnějších případů může dojít až k odnětí svobody. (Suttner, 2018)

2.3 Prevence kriminality mladistvých

Důležitou součástí u problematiky juvenilní kriminality je zajisté i prevence kriminality samotné. Zoubková (2002) se vyjadřuje o kriminalitě u mládeže a mladistvých jako o procesu, který nelze zanedbat, nelze odkládat a je třeba s ním začít již od útlého věku jedince. Je velmi důležité včasné a také dlouhodobé působení.

I v praxi se totiž ukazuje, že šlo protiprávnímu jednání zabránit, pokud by si okolí více všímalo rizikového jednání, které dítě prokazovalo. Věřím, že včasná a profesionální pomoc by dítěti ukázala správný směr, a ne směr kriminálního chování. V otázce prevence však jistě hraje významnou roli i rodina, se kterou vše začíná i končí.

Prevence se tedy dělí do několika skupin. Jako první je primární, která cílí na veliké spektrum dětí, mládeže a mladistvých. Je to prevence, která vede k tomu, aby k protiprávnímu jednání vůbec nedocházelo a snaží se mu svými programy co nejvíce zabránovat. Druhou složkou je prevence sekundární. Sekundární prevence se zaměřuje již na takové osoby, u kterých je riziko protiprávního jednání zvýšené. Zde je důležité sledovat signály u konkrétních osob, které by mohly mít k tomuto jednání sklony. I přes veškeré snažení se však může stát, že je prevence neúčinná. V takové situaci je připravena

prevence terciární, která má za úkol zastavit další možnost páčání trestného činu. Již se jedná o resocializování kriminálně trestaných osob. (Tomášek, 2014)

Prostřednictvím přímých a nepřímých strategií je dosahováno hlavních cílů prevence juvenilní kriminality. Prevence je dosahováno také legislativními opatřeními, při jejich provádění je však velice důležité dbát na práva osob a také na práva jejich rodin. Je nutné řídit se platnými zákony, řádem a ústavou. Na prevenci kriminality u mladistvých může mít však velký vliv i sociální politika státu. Politika státu totiž ovlivňuje celkový systém vzdělání, rodiny, zaměstnanosti, ale v neposlední řadě i fungování policejních či soudních orgánů. (Matoušek, Matoušková, 2011)

Byl přijat také institut v zájmu včasné prevence, který je nazýván upozorněním. Jedná se o včasné zareagování na rizikové chování mládeže a mladistvých. Hlavním úkolem je upozornit na možné rizikové chování již v zárodku, než se stane závaznějším a nebude ho poté možné řešit jinak než prostředky trestního práva. Zde hraje významnou škola, která má ohlašovací povinnost a tím největší zodpovědnost v tomto případě. Úkolem školy je včas zareagovat na nepřiměřené chování jedince či jedinců a upozornit rodiče či orgány sociálně-právní ochrany dítěte. (Zoubková, 2002)

Programy, které mají kriminalitu snižovat jsou zejména zaměřeny na:

- majetkovou a násilnou kriminalitu a její snižování
- sociálně patologické jevy a rizika s nimi spojená
- eliminování páčání trestné činnosti
- narůstající pravděpodobnost dopadení (Zoubková, 2002)

V České republice je prevence organizována ve třech úrovních:

- a) mezíresortní úroveň – koordinace činností jednotlivých preventivních resortů a podněcování nových aktivit
- b) resortní úroveň – programy, které dále ovlivňují například i tvorbu nové legislativy
- c) místní úroveň – zde se zapojují orgány veřejné správy, nevládní organizace, policie, které prevenci provozují s ohledem na místní situaci a potřeby (MVCR, 2022)

3 Policie České republiky

3.1 Základní úkony a povinnosti Policie ČR

Policie České republiky je jednotný ozbrojený sbor, který je podřízen ministerstvu vnitra. Úkolem Policie České republiky je sloužit veřejnosti. Mezi hlavní úkoly Policie ČR patří ochrana bezpečnosti osob a majetku, ochrana veřejného pořádku a snaha o předcházení trestné činnosti. Taktéž plní úkoly dle trestního řádu republiky a další úkony podílející se na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti, které jí svěřují zákony, předpisy Evropských společenství a mezinárodní smlouvy, a které jsou nedílnou součástí právního uspořádání České republiky. (Policie ČR, 2022)

Dle zákona o Policii České republiky, tvoří policii tyto útvary:

- Policejní prezidium
- Útvary Policie ČR s celostátní působností
- Krajská ředitelství Policie ČR
- Útvary, které jsou zřízené v rámci krajských ředitelství

Veškeré úkoly Policie ČR stanovuje zákon č. 273/2008 Sb., O Policii České republiky. Tento zákon také určuje přesnou náplň činnosti policie a vymezuje její působnost. Úkoly policie vykonávají příslušníci policie (policisté) a zaměstnanci zařazení v policii, tedy zaměstnanci policie. (Zákon o Policii České republiky, 2008)

Dle zákona č. 273/2008 Sb. O Policii ČR jsou dané tyto základní povinnosti:

- Zdvořilost – Policisté a zaměstnanci policie jsou při své činnosti povinni dodržovat zdvořilé chování, vážnost, dbát cti a důstojnosti jiných osob, ale i své důstojnosti.
- Iniciativa – V případě ohrožení či porušení vnitřní bezpečnosti je policista či zaměstnanec policie ve službě či pracovní době povinen přijmout takové opatření či provést úkon své pravomoci, aby toto ohrožení či porušení odstranil. V této souvislosti zákon uvádí i další povinnosti týkající se iniciativy, a naopak i výjimky, kdy policista nemá povinnost úkon provést, viz. Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky.

- Přiměřenost postupu – Policisté a zaměstnanci policie jsou povinni dbát na to, aby v důsledku jejich zacházení nevznikla bezdůvodná újma či zranění. Dbát také na to, aby při neprovedení úkonu nevznikla osobám, jejichž bezpečnost je v ohrožení, nevznikla újma. Úkon nesmí překročit takovou míru, která je nezbytná k dosažení účelu tohoto úkonu.
- Prokazování příslušnosti – Všichni zaměstnanci Policie ČR jsou povinni se při provádění úkonu prokazovat průkazem (policista služebním průkazem či odznakem a zaměstnanec průkazem zaměstnance, na obou musí být viditelné identifikační číslo). Policista prokazuje příslušnost i stejnokrojem.
- Poučování – Policista je povinen poučit osobu před provedením úkonu o právních důvodech tohoto úkonu. Pokud poučení něco brání, poučí policista osobu ihned, jak to okolnosti dovolí. (Zákon o Policii České republiky, 2008)

3.2 Preventivní programy Policie České republiky v Hradci Králové

Co se týče prevence juvenilní kriminality, můžeme zmínit také důležitou složku, která je s prevencí kriminality u dětí a mladistvých spojena, a tou je Policie ČR. Policie organizuje množství preventivních programů po celé České republice, ale jelikož je má práce zaměřena na Hradec Králové, popíšu preventivní programy v tomto konkrétním městě. Programů je celá řada, proto vyberu od každého alespoň pár příkladů, které Policie ČR v Hradci Králové realizuje.

Preventivní programy jsou nabízeny od mateřských škol až po seniory. V následujícím odstavcích stručně popíši vybraná témata.

V mateřských školách je policií nabízeno téma Základy dopravní výchovy, kde jsou dětem hravou formou vysvětleny, jak je již z názvu patrné, základy dopravní výchovy. Cílem této přednášky je děti seznámit s chováním v silničním provozu. Dále můžeme zmínit program Policie České republiky a Integrovaný záchranný systém, kdy jsou opět hravou formou přednášky, která děti seznamuje jak s policií, tak s celým Integrovaným záchranným systémem, vysvětleny jednotlivé složky tohoto systému a děti se učí, jak například poznat policistu či hasiče. (Matoušek, 2021)

Pokud se zaměříme na základní školy, zde je nabízeno větší spektrum programů, můžeme zmínit opět Základy dopravní výchovy, ale zde se již nabízí i programy spojené s kyberprostedím a bezpečím na internetu obecně. Bezpečně v kyberprostoru je přednáška pro děti sedmých, osmých a devátých tříd. Popisuje a zároveň seznamuje děti s problematikou a možných rizicích v online prostředí. Seznamuje s kyberšikanou, kyberstalkingem, sextingem. Rozebrán je také například dokument V Síti. Dále je v nabídce program spojený se základy trestní odpovědnosti, která děti seznamuje s trestní odpovědností každého člověka. V neposlední řadě je zde také program Tvoje cesta načisto, která je určena dětem osmých a devátých tříd, který je založen na primární protidrogové prevenci a během programu je promítán skutečný příběh. (Matoušek, 2021)

Na základních školách jsou také nabízeny důležité programy spojené se základy sebeobrany či praktický nácvik v případě napadení tzv. Aktivního útočníka. Tyto programy jsou určeny dětem osmých a devátých tříd. Stejně programy jsou nabízeny i pro studenty středních škol, zde konkrétně pro všechny ročníky. Programy spojené se sebeobranou jsou dále nabízeny také studentům škol vysokých. (Matoušek,2021)

Na středních školách jsou nabízena témata základní trestní odpovědnosti a téma Tvoje cesta načisto také. Jde o stejný princip, jen s publikem jiné věkové kategorie. Lze počítat s tím, že děti na středních školách budou mít s těmito tématy již větší zkušenosti.

Pro seniory jsou připraveny programy s názvem Podvody v online prostředí a Senioři v dopravě. V prvním případě jde o přednášku seznamující a poučující seniory o bezpečném jednání v online prostředí, rady, na co si dát při používání internetu pozor. Druhé téma poté poukazuje na seniora jako účastníka silničního provozu. Poukazuje na nutnost lékařské prohlídky, změny v legislativě. Upozorňuje, na co vše si má senior dát pozor. (Matoušek, 2012)

4 Současná podoba kriminality mladistvých z pohledu Policie ČR

4.1 Metody a cíle výzkumného šetření

Empirická část mé bakalářské práce je realizována pomocí kvalitativního výzkumného šetření, kdy jsou pro získání informací použity strukturované rozhovory s příslušníky Policie ČR. Tuto metodu jsem zvolila na základě toho, že mám díky ní možnost získat rozsáhlé informace ke zvolenému tématu, a hlavně subjektivní názor každého z policistů. Informace jsem čerpala z knihy dle autorů Romana Švaříčka a Kláry Šed'ové (2007) a také dle Jana Hendla (2005).

Hlavní cíl výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit, jak vnímají příslušníci Policie ČR kriminalitu mladistvých v Hradci Králové.

Díličními cíli jsou:

Zjistit, jakým způsobem probíhá juvenilní kriminalita v Hradci Králové.

Zjistit, zda se v Hradci Králové pohybují gangy dětí a mladistvých.

Zjistit, jak funguje prevence kriminality a jaká preventivní opatření PČR navrhuje a realizuje.

Kvalitativní šetření

Základním rozdílem mezi kvalitativním a kvantitativním výzkumem je ten, že kvalitativní pro svoje výsledky používá metodu rozhovoru a kvantitativní metodu dotazníku. Analýza dat v kvalitativním výzkumu je vlastně hledání vztahu mezi jednotlivými zjištěnými daty a jejich spojování do logických celků, zatímco v kvantitativní se aplikují již předem určené kategorie k datům, a to za pevných podmínek.

Kvalitativní výzkum je také založen na zkoumání daného jevu a problému v prostředí pro respondenta autentickém s cílem získání komplexního obrazu těchto jevů. Abychom mohli získat ty nejautentičtější odpovědi, je třeba navodit specifický stav mezi námi a účastníkem našeho výzkumného šetření. Naším úkolem tedy je, navodit takovou atmosféru, při které se zkoumanému subjektu bude o jevu dobře hovořit a my díky tomu získáme co nejkvalitnější informace. Je také důležité se do jisté míry ztotožnit se

zkoumaným subjektem a získat tak pochopení ke studovanému jevu. (Švaříček, Šed'ová, 2007)

Metoda sběru dat

Dle Hendla (2005) je kvalitativní výzkum takovým uměním, kdy badatel zpracovává data takovým způsobem, aby byla smysluplná a užitečná a zároveň se snaží nalézt odpověď na zvolenou výzkumnou otázku. Pomocí rozhovorů jsou zpracována data od zkoumaného subjektu a díky otevřeným otázkám jsme poté schopni porozumět tomu, co nám dotyčná osoba sděluje a jak to subjektivně cítí, a umožňuje nám zaznamenat jejich výpovědi v pro ně přirozeném prostředí. Pro sběr dat ke kvalitativnímu výzkumnému šetření se nejčastěji používá tzv hloubkový rozhovor. Je to nekonkretizované dotazování se našeho respondenta či informanta na námi zvolené otevřené otázky. Existují dva hlavní typy rozhovorů, které můžeme v kvalitativním výzkumném šetření použít. Jsou jimi polostrukturovaný rozhovor, ten vychází z předem stanovených otázek a nestrukturovaný rozhovor, kdy může mít badatel připraven pouze jednu otázku a poté vychází z toho, co je mu řečeno respondentem. Před každým rozhovorem je také velice důležité být seznámen s teoretickou znalostí a výzkumné otázky si pečlivě připravit, abychom dosáhli cíleného výsledku. (Švaříček, Šed'ová, 2007)

Sběr dat byl nakonec realizován jiným způsobem, než jsem původně zamýšlela. Jelikož byli informanti hodně zaneprázdnění, a hlavně pracovní vytížení, poslala jsem dvěma informantům otázky online pomocí e-mailu. Pro všechny informanty jsem zvolila strukturovaný rozhovor s přesně danými otázkami. Jeden rozhovor se mi podařilo sjednat osobně a byl nahráván na diktafon. Musím konstatovat, že i přes nervozitu byl osobní rozhovor příjemnější než poslané rozhovory e-mailem, protože člověk viděl okamžitou reakci na položené otázky a informant se i více rozpovídal. Každopádně jsem ale velice vděčná, že mi byly zaslány i rozhovory pomocí e-mailu a informanti byli ochotní mi na otázky odpovědět.

Výzkumný soubor

Výzkumné šetření bylo realizováno s příslušníky Policie České republiky, kteří s mladistvými jsou či byli v přímém kontaktu. Nejednalo se pouze o příslušníky policie, kteří pracují výhradně s mládeží, ale i o příslušníky z obvodních oddělení. I oni však měli mnoho zkušeností z terénu. Celkem bylo osloveno 8 příslušníků, z nichž se rozhovoru zúčastnili tři, jeden muž a dvě ženy. Informanti byli osloveni osobně a prostřednictvím e-mailu s prosbou o zodpovězení otázek k tématu „Současná míra kriminality mladistvých z pohledu Policie ČR z oddělení v Hradci Králové“, kterým se zabývám v bakalářské práci. Odpovědi dále posloužily jako základ k vytvoření empirické části této bakalářské práce.

Popis respondentů byl získán pomocí následujících tazatelských otázek:

TO1: Kolik let pracujete u PČR?

TO2: Jak byste definovali svoji funkci u PČR?

Informant 1 (I1): Informant u PČR pracuje druhým rokem jako preventista, předtím pracoval u městské policie 20 let. Svou funkci definuje tak, že působí jako preventista kriminality na krajském ředitelství a má na starost územní odbor Hradec Králové.

Informant 2 (I2): Informantka pracuje u policie 13 let. Svou funkci definuje tak, že je zpracovatelkou trestné činnosti na obvodním oddělení v Hradci Králové.

Informant 3 (I3): Informantka pracuje u policie 7 let. Svou práci definuje tak, že je v současné době na obvodním odd. jako zpracovatelka trestního řízení, tzn. že vyšetřuje trestné činy v působnosti obvodního odd., přijímá oznámení trestných činů, výslechy, prověřování, zkrácené přípravné řízení, v trestných činech, které nelze ukončit ve zkráceném přípravném řízení.

Výzkumné otázky a výzkumný problém

Výzkumný problém: Jakou formou probíhá kriminalita mladistvých v Hradci Králové a jaký mají na ni názor příslušníci PČR?

Pro výzkumné šetření byly stanoveny následující výzkumné otázky:

Hlavní výzkumná otázka (HVO): Jak vnímají kriminalitu mladistvých jednotliví příslušníci Policie ČR v Hradci Králové?

Dílčí výzkumná otázka 1 (DVO1): Jak v Hradci Králové kriminalita mladistvých probíhá?

Dílčí výzkumná otázka 2 (DVO2): Působí v Hradci Králové kriminální gangy dětí a mladistvých?

Dílčí výzkumná otázka 3 (DVO3): Jaká preventivní opatření sloužící ke snížení kriminality mladistvých Policie ČR navrhuje či jaká již realizuje?

K následujícím dílčím výzkumným otázkám bylo vytvořeno 10 tazatelských otázek (TO) pro získání dat k výzkumnému šetření.

DVO1: Jakým způsobem probíhá kriminalita mladistvých v Hradci Králové?

TO1: S jakým druhem provinění se v Hradci Králové u mladistvých nejčastěji setkáváte?

TO2: Bylo by možné uvést konkrétní případ protiprávního jednání u mladistvého, se kterým jste se setkali?

TO3: Čím si Vy osobně myslíte, že je kriminální chování u mladistvých způsobeno?

DVO2: Působí v Hradci Králové kriminální gangy dětí a mladistvých?

TO4: Páchá protiprávní činnost jednatel nebo je častěji páchána skupinou?

TO5: Působí v Hradci Králové kriminální gangy složené z dětí a mladistvých a případně jako probíhá jejich protiprávní jednání?

DVO3: Jaká preventivní opatření sloužící ke snížení kriminality mladistvých Policie ČR navrhuje či jaká již realizuje?

TO6: Jaká preventivní opatření proti kriminalitě Policie ČR realizuje?

TO7: Realizuje Policie ČR preventivní programy i na středních školách, kde se právě mladiství vyskytují?

TO8: Jak přesně tyto programy na středních školách probíhají?

TO9: Myslíte si, že preventivní programy reálně snižují kriminalitu dětí a mladistvých?

TO10: V čem vidíte Vy možnost snížení kriminality mladistvých?

4.2 Interpretace a analýza získaných rozhovorů

Výzkumné šetření bylo zpracováno metodou rozhovorů, zpracování dat v textové formě. Cílem je odhalit kvality, vztahy a témata. Při analyzování poté zjišťujeme vzájemné vztahy mezi zjištěnými daty a spojujme je do srozumitelných celků. Na základě kódování vytváříme kategorie seskupováním kódů dle podobnosti a poté zjišťujeme, co se v datech nachází. Analýza na základě kódování nás dovede k rozdělení textu na jednotlivé jednotky, které představují slovo či větu nebo odstavec a přidělíme označení symbolizující téma či jev. (Švaříček, Šed'ová, 2007)

Kategorie 1: Uchovávání legálních i nelegálních drog a pohlavní zneužití

Kódy: popis provinění mladistvých, důvody vzniku juvenilní kriminality, vliv rodiny, vliv vrstevníků

Tento odstavec shrnuje odpovědi na dílčí výzkumnou otázku 1 (DVO1): Jakým způsobem probíhá kriminalita mladistvých v Hradci Králové? Podle informantů probíhá juvenilní kriminalita v Hradci Králové zejména formou uchovávání legálních či nelegálních drog, požívání návykových látek a hlavně alkoholu. S násilnou kriminalitou se setkávají pouze zřídka.

Na otázku, s jakým druhem provinění se v Hradci Králové nejčastěji setkávají, odpovídali respondenti celkem obdobně a na odpovědích se z velké části shodovali. Obě informantky se poté přiklání k názoru, že nejčastější formou juvenilní kriminality v Hradci Králové u mladistvých je přechovávání omamným a psychotropních látek, dále také zmiňují alkohol, jako druhou nejčastější formu, kdy se mladiství opijí a buď se někde porvou či vlivem alkoholu spáchají jiné trestné činy. Informant I1 oproti informantkám I2 a I3 hovoří také o následujícím: „*Můžeme se bavit teďka o velkém fenoménu, což jsou nikotinové sáčky.*“ V Hradci Králové je tedy nový trend, co se týče kriminality mladistvých a tím jsou nikotinové sáčky. Dále také informantka I3 poukazuje na další

závažnou věc: „ *Občas se také řeší pohlavní zneužití (soulož mezi starším 15 let a mladším 15 let).* “ Což je velice závažné téma a lze na něm vidět skutečnost, že si dnešní děti neuvědomují mnohdy následky svých činů a jaký dopad by pro ně mohl v rámci práva takový čin znamenat. Obzvlášť pak pro osobu starší 18 let, která je již trestně odpovědná a při sexuálním styku s dítětem bude při zjištění trestně stíhána a takový čin bude zaznamenán v trestním rejstříku.

Na otázku, zda by bylo možné přiblížit nějaký konkrétní případ mi informantky I2 a I3 odpověděly pomocí kazuistiky, kde nebyly uvedeny citlivé informace ani jména a přiblížily mi tak tuto problematiku na konkrétním případě dvou mladých slečen. Konkrétně I2 zmiňuje: „ *Není to tak dávno, co jsme s kolegy řešili výtržnictví v music clubu v Hradci Králové , kde se napadly dvě dívky mezi sebou. Dívkám bylo kolem šestnácti let. Obě byly pod vlivem alkoholu. Tato agrese bývá u mladých lidí spojená s aktivitami na party, tak tomu bylo i v tomhle případě.* “ Informant I1 se zaměřuje na prevenci, a tak nemá konkrétní případ z terénu.

V otázce, čím si myslí, že je kriminalita mladistvých způsobena, se informanti shodli v hlavním důvodu, který definují jako špatný vztah s rodiči a rodinnými příslušníky, chybějící autorita či nezájem ze strany rodičů. Informant I1 tento problém definuje přesně takto: „ *Nicméně, za mě můj názor je ten, že dnešní mladistvým nebo dětem všeobecně chybí nějaké vzory, to znamená ať jsou to rodiče, ať jsou to nějaký starší kamarádi, brácha, ségra a podobně. To znamená, že mají spoustu volného času a tráví ho řekněme v nějakém kyberprostoru a podobně.* “ Informant tedy zmiňuje také problém internetu a závislosti na něm, kdy se mnoho dětí a mladistvých přesouvá do kyberprostoru, kde poté mohou vznikat formy šikany, posílání fotek a jiných trestných činů, v případě mladistvých tedy provinění. Informantka I2 svůj názor vyjadřuje takto: „ *Chtějí se zalíbit partě, vzhlednou se snadno v delikventním chování kamaráda nebo sourozence a nechybí alkohol a drogy, které mají taky na chování mladistvých vliv.* “ Dalším problémem je zjevně i vliv okolí a party na jedince, kdy se někteří jedinci nechají lehce strhnout okolím k protiprávní činnosti. U mladistvých jsou to často sázky a nějaký hec, aby si vytvořili své místo v partě kamarádů. Co se týče problému se vztahy v rodině, informantka I3 se vyjádřila následovně: „ *K drogové problematice také inklinují mladiství z úplných rodin s dostatkem peněz, ale nedostatkem pozornosti ze strany rodičů.* “ Je tedy

zřejmé, že nedostatkem pozornosti ze strany rodinných příslušníků poté děti páchají z nudy a trucu protiprávní činnost, možná kvůli tomu, aby si jich rodiče všimli.

Kategorie 2: Gangy dětí a mladistvých se vyskytují v Hradci Králové

Kódy: gangy dětí a mládeže, mladiství pachatelé, parta, anonymita

V této kategorii byla jako první otázka položena tato: Páchá protiprávní činnost jednotlivec nebo je častěji páchána skupinou? Zde se názory lišily, konkrétně informant I1 reagoval takto: *„I když i takové případy se vyskytují, ale skutečně je to v řádech jednotek případů. Častěji působí jako solitéři samostatně, řekněme.“* Oproti tomu informantky I2 a I3 se shodují, že je kriminální chování u mladistvých častěji pácháno ve skupině. I2: *„Častěji ve skupině. Jde většinou o to se ukázat před partou kamarádů“* a I3: *„Převážně parta, tedy jejím vlivem, jednotlivec spíše majetkovou z důvodu nedostatku financí, aby se někomu zalíbil.“* Můžeme tedy říci, že jednotlivec většinou jedná pod vlivem omamných látek, alkoholu, zatímco ve skupině je jedinec pod vlivem nátlaku ostatních a pod tímto vlivem je schopný se také dopustit protiprávního jednání. Pokud dítě či mladistvý uspěje ve svém jednání, stoupne poté u svých kamarádů v ceně a jeho pozice v partě se zvyšuje.

Odpovědi na otázku, zda se přímo v Hradci Králové vyskytují gangy složené z dětí a mladistvých odpověděli všichni informanti, že ano. Informant I1 je však toho názoru, že to není tak častý jev, spíše nárazový. *„Právě zase přes ty sociální sítě, kde jsou schopni se při té své protiprávní činnosti nějakým způsobem natáčet, zveřejňovat, ještě se tím pochlubit a podobně. Čím víc lidí to ví, tak tím dříve asi jakoby ta celá činnost praskne, když to tak řeknu.“*, zmiňuje. Informantka I3 poukazuje také na další jev v násilné činnosti: *„setkali jsme se i s cíleným loupežným přepadáváním či ublížením na zdraví náhodných osamocených osob, bití jen tak pro zábavu.“* Taková parta se tedy může vzájemně vyburcovat až k napadení neznámé osoby jen pro zábavu. Informantka I2 se přiklání k názoru, že je tato činnost vykonávána mnohdy jen z nudy: *„Většinou se pohybují ve skupině vrstevníků a jednají spontánně, buď kvůli nudě nebo momentální potřebě něco získat.“* Je to tedy asi ten klasický vzor, kdy jsou v obchodě a jeden druhému řekne, ať něco ukradne a tím si zajistí místo v partě kamarádů. S takovým setkáním se ale asi spíše setkáme u mladších dětí, starší jedinci pak přisedávají právě na alkohol a omamné látky.

Na dílčí výzkumnou otázku 2 (DVO2), zda působí v Hradci Králové kriminální gangy dětí a mladistvých, získáváme odpověď, že v Hradci Králové se kriminální gangy a skupiny dětí a mladistvých vyskytují, avšak to není daným pravidlem. Pokud páchají protiprávní jednání, většinou je to z důvodu dokazování rolí ve skupině.

Kategorie 3: Přednášky a praktické ukázky jako forma prevence kriminality mladistvých

Kódy: prevence, preventivní programy, snížení kriminality, efekt prevence

Otázka, jaká preventivní opatření policie realizuje, byla zodpovězena nejlépe přímo preventistou informantem I1, který dělá přednášky na školách běžně. Prevenci popsal následovně: *„Tak z pozice preventisty můžu mluvit za prevenci kriminality, to znamená, že snažíme se jako preventisté na nějaké své úrovni vlastně působit osobně přednáškami, školeními, praktickými ukázkami, seznamováním s prací policie.“* Do školy buď dojíždí nebo jezdí školy za ním. Informantka I3 také se k tématu vyjádřila následovně: *„Policie provádí přednášky ve školách, šíří osvětu formou letáků, dále pořádá různé akce pro veřejnost, v rámci prevence jsou plánované zvýšené hlídky v místech, kde se mládež schází.“* Policie tedy pořádá přednášky osobně, ale jako další formou prevence může zajistit formou rozdávání informačních letáků a také rozdávají malým dětem omalovánky, pexesa na různá témata okolo bezpečnosti. Pamatují si také, že jako malí jsme jezdili se školou na dopravní hřiště a tento program prý také stále přetrvává.

Na otázku, zda policie realizuje preventivní programy i na středních školách, kde se mladiství vyskytují mi odpověděl informant I1 takto: *„Samozřejmě tematicky je to zaměřeno na ty středoškoláky, to znamená je tam nějaká, nějaké základy trestní odpovědnosti, určitě se můžem bavit o kyberprostoru jako takovém a můžeme se bavit o řečném tématu drogy všeobecně...“* Na středních školách je tedy téma zaměřeno již na problémy, které mohou mladistvé reálně zajímat. Kyberprostor je důležité téma v každém odvětví, které se o něm zmiňuje a je dobře, že police toto téma nebere na lehkou váhu. Stejně jako drogy, se kterými si ale myslím, že už mají v dnešní době mladiství zkušenosti ještě před možností preventivního programu. U mladistvých je také důležité poukazovat právě na trestní odpovědnost, která jim v budoucnu hrozí již plnohodnotně. *„...vysvětlování trestní odpovědnosti a následků protiprávního jednání, jak toto*

rozpoznat a jak se bránit, co dělat, když někdo vidí páchání trestné činnosti, je obětí atp.“ uvádí jako další příklad informantka I3.

Položila jsem i otázku, zda si příslušníci policie myslí, že preventivní programy reálně snižují kriminalitu mladistvých. Věděla jsem, že nejsou možná nějaká data či statistiky, kde by se dalo najít, zda prevence pomáhá. Tento jev zjistit nelze. Ale zajímaly mě osobní názory každého z informantů, jak na toto nahlíží. A dostalo se mi rozdílných názorů. Informant I1: *„Že vlastně to, co dělají je špatně a v tom si myslím, že ta prevence má právě smysl, že vlastně když se jim to vysvětlí, že to, co dělají je špatně a že to může mít nějaké následky, samozřejmě vzhledem k věku těch lidí nebo těch dětí, pokud se budeme bavit do osmnácti let. Tak tam si myslím, že ten úspěch bude poměrně velký, jo, že si to uvědomí a tam k nějaké nápravě v uvozovkách dojít může.“* Naproti tomu si například informantka I3 myslí následovně: *„Hlavní vliv má pouze primární rodina, výchova, vzory v rodině, dále pak učitelé ve školách, pokud je někdo na šikmé ploše, preventivní programy realizované policií mají minimální vliv (můj názor), parta a rodina je víc než policista...“* Bohužel, s tímto se setkáváme běžně, že autorita u mladších ročníků je prostě mizivá a autorita k policii rapidně klesla.

Má poslední otázka zněla: V čem vidíte Vy možnost snížení kriminality mladistvých? U této otázky mě zajímaly odpovědi asi nejvíce, jelikož je to opět osobní názor a každý subjektivně přemýšlí o této tématice jinak. Proto bych ráda citovala každého informanta a jeho názor. Informant I1 zmiňuje opět důležitou roli rodiny a s informantkami I2 a I3 se shodly na velkém vlivu rodiny. I1: *„...pokud ty rodiče se budou věnovat dětem tak jak mají a budou jim nějakým příkladem a vzorem, budou je v tom životě skutečně vychovávat a vést, tak si myslím, že mají velký vliv a pokud se budem bavit o škole, zase, měly by tam být nějaké vzory ve smyslu učitelů.“* Velký vzor může vidět dítě také ve formě učitele, s čím nezbyvá než souhlasit, zvláště u menších dětí je učitel nesmírně důležitou osobou v životě a může přebírat jeho chování a špatné působení na dítě učitelem v mladém věku může vést k velikým nepříjemnostem. Líbila se mi věta informantky I2, která vizi budoucnosti prevence vidí takto: *„Preventivní programy modernizovat, aby šly ruku v ruce se současnou mládeží a jejich problémy.“* A je to vlastně naprosto logické, mladiství přeci nebude zajímat něco, co je nebaví anebo se jich tématem nijak nedotýká. Informantka I3 dále zmiňuje další velice diskutabilní téma a tím je změna legislativy a snížení věkové hranice trestní odpovědnosti za spáchané

činy. I3: „Změna legislativy, na zvýšení autority policie a za účelem zvýšení trestů, kdy zábrana může být strach z potrestání, jinak policie toto výrazně neovlivní.“ S čímž musím souhlasit v tom, že by se tímto i dle mého názoru zvýšil respekt k policii, protože by se více báli trestu a už by nebyli tolik chráněni zákonem. Otázkou však je, zda jsou děti pod 15 let rozumově natolik schopné, aby chápaly, co konkrétním činem způsobily. Přeci jen osobnost zraje stále a člověk i v těch 15 letech možná ještě pořádně neví, co dělat sám se sebou, kam vlastně na školu, co chci v budoucnu dělat. Má být tedy takový člověk trestně odpovědný?

Dílčí výzkumná otázka 3 (DVO3): Jaká preventivní opatření sloužící ke snížení kriminality mladistvých Policie ČR navrhuje či jaká již realizuje, by se dala shrnout tak, že Policie ČR preventivní opatření realizuje v mateřských, základních, středních i vysokých školách, ale prevence je opravdu široká, takže programy se nabízí i pro seniory. Na středních školách se nabízí takové programy, které jsou zaměřeny zejména na trestní právo a trestní odpovědnost, ale také témata spojená s drogami. Příslušníci jako možnost zlepšení a zmírnění v oblasti juvenilní kriminality vidí hlavně součinnost rodiny a přijímání autorit dětmi.

4.3 Výsledky výzkumného šetření a shrnutí

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak příslušníci PČR v Hradci Králové nahlíží na současnou kriminalitu mladistvých. Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že v Hradci Králové mladiství nejčastěji páchají provinění v oblasti krádeží, rvačky, nejvíce však v oblasti užívání alkoholu a přechovávání omamných a psychotropních látek. Dále se také dozvídáme, že jsou nově velkým fenoménem u mladistvých nikotinové sáčky, které si perorálně dávají do úst a tím uvolňují nikotin do těla. Naštěstí méně časté jsou případy těhotenství mladých dívek pod 15 let či znásilnění osoby pod 15 let. V případě těhotenství se většinou jedná o staršího přítele dívky.

Dílčím cílem bylo zjistit, čím je podle příslušníků kriminální chování způsobeno. Zde byly všechny názory poměrně jasné a stejné. Hlavní a nezastupitelnou úlohu má u jedince rodina. Ať už matka a otec, tak samozřejmě i sestra, bratr, babička. Pokud rodina selhává a jedinec nemá vzory v rodině, může se pak snadno stát, že se chytne špatné party

anebo sám uklouzne a skončí u trestné činnosti. Všichni se také shodli, že dětem chybí správné vzorce chování k dospělým a dostatek správných autorit. U jedinců, kteří mají zase málo kamarádů se může stát to, že začnou být závislí na počítačových hrách nebo celkově upadnou do kyberprostoru a realitu vůbec nebudou vnímat. Rizika kyberprostoru jsou také již velmi diskutovaným tématem a u takových jedinců může být opravdu velkým rizikem.

Dalším dílčím cílem bylo zjistit, zda se v Hradci Králové vyskytují kriminální gangy složené z dětí a mladistvých. O tomto tématu jsme se dozvěděli, že tyto gangy se v Hradci Králové vyskytují, ale jen v určitých částech města, a to hlavně v nákupních centrech, kde je nejspíše chráněna jistá anonymita. Tyto gangy se tedy nebojí ani násilné činnosti, jako napadení někoho neznámého či menších krádeží. Důvodem zakládání těchto gangů je možnost být ve velké partě a taky určitý pocit, že někam patřím. Protiprávním jednáním si poté jednotliví jedinci udržují a dokazují své místo v partě kamarádů. Dochází k tlaku skupiny na jedince a ten je poté schopný udělat cokoli, jen aby byl v partě oblíbený.

Posledním dílčím cílem byla prevence kriminality mladistvých. Bylo zjištěno, že policie preventivní programy na středních školách nabízí, a to širokou škálu. Otázka je, do jaké míry jsou účinné. Na tuto otázku však odpověď neznáme, protože neexistují žádná doložitelná fakta a statistiky k tomuto tématu. Věřím však, že pokud dítě program baví, vždy si z něj alespoň něco málo odnese. Jako vlastní návrh prevence jeden z informantů zmínil možnost posunutí trestní odpovědnosti či programy více stavěné dle zájmu mladistvých.

Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce byla analýza názorů příslušníků Policie České republiky z oddělení v Hradci Králové na juvenilní kriminalitu.

Teoretická část práce vymezovala možné příčiny vzniku agresivity u jedince, definice rizikového chování a kriminální skupiny a subkultury mládeže a mladistvých. Dále upozornila na možné sankce spojené s juvenilní kriminalitou, zmínila základní pojmy jako je kriminalita, trestný čin či delikvence. V neposlední řadě se teoretická část zabývala trestní odpovědností mladistvých a prevencí protiprávního jednání. Také popsala hlavní úkoly a povinnosti Policie České republiky a její možnosti snížení kriminality pomocí preventivních programů, které jsou nabízeny příslušníky Policie České republiky i v Hradci Králové.

Praktická část bakalářské práce obsahovala kvalitativní výzkumné šetření, které bylo zaměřeno na analýzu rozhovorů s vybranými příslušníky Policie ČR. Ke zjištění informací ke kvalitativně výzkumnému šetření byl použit strukturovaný rozhovor a jako informanti byli osloveni příslušníci Policie České republiky z oddělení v Hradci Králové. Cílem bylo získat od každého z dotazovaných informantů jeho subjektivní názor na otázku problematiky juvenilní kriminality.

Analýza rozhovorů odhalila, že v Hradci Králové se nejčastěji příslušníci policie setkávají s přechováváním omamných a psychotropních látek u mladistvých, dále s konzumací alkoholu, kdy se vlivem alkoholu dopouštějí provinění a novým trendem v této oblasti jsou také tzv. nikotinové sáčky. Výjimečně jsou zaznamenány i případy pohlavního zneužití. Dle informantů je juvenilní kriminalita způsobena nedostatečným působením rodiny na dítě a zanedbáním řádné výchovy. Svou roli v tomto problému má podle informantů i nedostatečné respektování dospělých autorit ze strany mladistvých. Dále bylo zjištěno, že v Hradci Králové působí kriminální skupiny mladistvých, jejich protiprávní jednání je většinou zapříčiněno nudou či vyburčováním jiného člena z této party. Tyto kriminální gangy však nejsou pravidlem. Otázka prevence byla zodpovězena preventistou a bližším specifikováním preventivních programů právě pro mladistvé. Vidinu zmírnění juvenilní kriminality vidí jeden z informantů i ve změně legislativy a zpřísnění zákonů platných v soudnictví ve věcech mládeže. Nezaměnitelnou roli má

však dle informantů i rodina a její kladné působení na jedince by mohlo také vést ke snížení juvenilní kriminality. Posledním zmíněným řešením bylo také zmodernizování preventivních programů ke spokojenosti nynější generace.

Můžeme si také všimnout, že se zde propojila teorie s praxí, kdy mnoho autorů tvrdí, že nezastupitelnou roli v procesu socializace má rodina a informanti z řad policie tuto teorii i potvrdili. Z jejich názorů je patrné, že rodina je v otázce možného budoucího delikventního chování velice důležitým článkem. U jedinců, kteří jsou výchovně zanedbáni či mají špatný vztah s rodiči, je větší pravděpodobnost možného budoucího kriminálního chování.

Výsledky výzkumného šetření mohou pomoci nahlédnout blíže na problematiku juvenilní kriminality z pohledu policejního orgánu, který je z mého pohledu v této oblasti lehce opomíjený. Je pravděpodobné, že je to i přístupem mladistvých k policii a celkovým respektem k tomuto orgánu, který se postupem let bohužel vytrácí.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

DUFKOVÁ, URBAN, DUBSKÝ. Sociologie životního stylu. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 240 s. ISBN 978-80-7380-123-6.

ELLIKSON, P., SANER. H., MC GUIGAN, K. A. (1997). Profiles of Violent Youth: Substance Use and Other Concurrent Problems. *American Journal of Public Health* 87(6), 985-991.

FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0.

GOTTFREDSON, Michael a Travis. *General Theory of Crime*. 1990. Stanford University Press. ISBN 0804717745.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0.

KRULICHOVÁ, Eva a kol. *Delikvence mládeže: trendy a souvislosti*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2015, 231 s. ISBN 978-80-7387-860-3.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

LOEBER, R. (1990). Development and Risk Factors of Juvenile Antisocial Behavior and Delinquency. *Clinical Psychology Review* 10, 1-41.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2015. 190 s. ISBN 978-80-247-5309-6.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. 336 s. ISBN 978-80-7367-825-8.

SINHA, J. W., CNAAN, R. A, GELLES, R. J. (2007). Adolescent Risk Behaviors and Religion: Findings from a National Study. *Journal of Adolescence* 30 (2), 231-49. Doi:10.1016/j.adolescence.2006.02.005.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

TOMÁŠEK, Jan. *Prevence kriminality*. Praha: Vysoká škola regionálního rozvoje Praha, 2014. ISBN 978-80-87174-32-6.

VESECKÁ, Renáta a Jakub CHROMÝ. *Kriminalita, veřejnost a média: problémy, o nichž se příliš (ne)mluví*. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-772-0.

ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda: A. Čeněk, 2002. ISBN 80-86473-08-2.

Seznam internetových zdrojů

KARABEC, Zdeněk. Delikvence. In: *Sociologická encyklopedie* [online]. 2017 [cit. 2022-01-20]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Delikvence>

KARABEC, Zdeněk. Kriminalita. In: *Sociologická encyklopedie* [online]. 2018 [cit. 2022-01-20]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Kriminalita>

MATOUŠEK, Jaroslav. Nabídka prevence Hradecko. *Policie České republiky* [online]. Policie ČR, 2022 [cit. 2022- 02- 13]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clane k/nabidka-prevence-hradecko.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Prevence kriminality. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Ministerstvo vnitra ČR, 2022 [cit. 2022-01-11]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx>

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. O Policii ČR. *Policie České republiky* [online]. Policie ČR, 2022 [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/o-nas-policie-ceske-republiky-policie-ceske-republiky.aspx>

Prevence kriminality, [online], MVCR, 2022, [cit. 2022-02-26], Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D>

SUTTNER, Miroslav. Trestní odpovědnost mladistvých. In: *A.K.Suttner* [online]. 2018 [cit. 2022-02-23] Dostupné z: <https://www.aksuttner.cz/clanky/detail/trestni-odpovednost-mladistvych>

Zákon č. 218/2003 Sb., Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s.r.o. 2010-2022 [cit.2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>

Zákon č. 273/2008 Sb., Zákon o Policii České republiky. In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s.r.o. 2010- 2022 [cit.2022- 03- 20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273>

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník. In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s.r.o. 2010- 2022 [cit. 2022- 01- 20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/200-40>

Příloha

Doslovný přepis rozhovoru s informantkou č. 3

1) Kolik let pracujete u Policie ČR?

„U Policie České republiky pracuji 7 let.“

2) Jak byste stručně definovala svou funkci u PČR?

„V současné době na obvodním odd. jako zpracovatel trestního řízení, tzn. že vyšetřuji trestné činy v působnosti obvodního odd., přijímání oznámení trestných činů, výslechy, prověřování, zkrácené přípravné řízení, v trestných činech, které nelze ukončit ve zkráceném přípravném řízení tyto po veškerých úkonech dále postupuji do vyšetřování na SKPV.“

3) S jakým druhem provinění se v Hradci Králové u mladistvých nejčastěji setkáváte?

„Převážně krádeže (většinou v přestupkové rovině), zejména ve školách a obchodech, dále je to poškození cizí věci, hlavně sprejerství, zatajení věci (peníze, telefony), výtržnictví, kdy se jedná o fyzické napadení, neoprávněné opatření platební karty. Občas se také řeší pohlavní zneužití (soulož mezi starším 15 let a mladším 15 let). Pak přechovávání omamné a psychotropní látky.“

4) Bylo by možné uvést konkrétní případ provinění u mladistvého, se kterým jste se setkala?

Provinění výtržnictví § 358/1 tz. Účastníci – nezletilé ženy, připojili se mladiství muži. Na wc v hudebním klubu došlo k verbální potyčce kvůli obsazeným toaletám, dvě plnoleté dívky (napadená věk 21 let, označená jako žena A) byly v jedné kabině, k té přišly 2 dívky ve věku 15 (B) a 17 (C) let, žena C začala bouchat na dveře a vykřikovat co tam dělají, ať jdou pryč. Žena A otevřela dveře a ptala se, kdo bouchal, žena C si z ní začala dělat srandu, což se jí nelíbilo a došlo k verbálním urážkám, fackování a tahání za vlasy u obou. Do potyčky se zapojila i žena B a další přítomné, které v prostorách wc čekaly, ve snaze strkanici ukončit. Vzájemně se vystrkaly na chodbu. Tam si ženy A, B i C nadávaly, a žena A C se pokoušely vzájemně napadat a kopat do sebe. Žena C chytila ženu A za vlasy a strhla jí na zem, nejprve na ní spadla, pak vstala a pokusila se jí kopnout

nohou do obličeje. Poté byly od sebe odtrženy. Žena A odešla na taneční parket za přáteli. Po chvíli na místo přišla žena B (15 let), prošla kolem ženy A zezadu jí udeřila loktem do zad. Vzájemně si začaly nadávat. Do toho se pustili další účastníci, kdy žena A tam byla s kamarády kluky ve věku 16 a 21 let, kteří se jí verbálně zastávali, žena B měla na místě přítele ve věku 18 let a další přítele ve věku 16 až 17 let. Během toho dostal kamarád ženy A facku od přítele ženy B ve věku 18 let a 2 rány pěstí od kamaráda ve věku 16 let. Během potyčky byla žena A stržena za vlasy zezadu na zem ženou C, kdy na zemi utržila několik kopanců a facek od ženy B a C. Následně, když se je podařilo roztrhnout, žena A se zvedla, šla k ženě B a dala jí facku, poté chtěla z místa odejít. Žena B se na ní vrhla a surově jí opět zezadu strhla na zem za vlasy, na zemi do ní opět kopala. Žena A utrpěla lehký otřes mozku, kontuze hrudníku a břicha, levého stehna a dále utrpěla mnohočetné exkoriace a hematomy na krku, tváři a horních končetinách, zhmoždění krční páteře a povrchové zhmoždění vlasové části.

Žena B ve věku 15 let pochází ze smíšené rodiny, 3 děti, otec Rom, matka rozsáhlá trestná činnost v oblasti úvěrových podvodů, otec podvody a krádeže.

Žena C ve věku 17 let pochází z rozvrácené rodiny, doma v minulosti domácí násilí, oběť pohlavního zneužití, otec násilná a majetková trestná činnost

Žena A bez trestní minulosti ze spořádané rodiny

Ve věci proběhne soud pro provinění výtržnictví – nejspíše bude podmíněčné odsouzení, dohled OSPOD.

5) Čím si Vy osobně myslíte, že je kriminální chování u mladistvých způsobeno?

„Většinou se jedná o děti z neúplných či sociálně slabých rodin, nebo se vyskytují případy, kdy slabší jedinec, myšleno s nějakým „handicapem“ kteří bývají často terčem posměchů či šikany, pod nátlakem někoho napadne, chytne se party, pod jejíž vlivem spadne do drog a alkoholu, a následně páchá trestnou činnost, ať už majetkovou nebo násilnou. K drogové problematice také inklinují mladiství z úplných rodin s dostatkem peněz, ale nedostatkem pozornosti ze strany rodičů. Dále na kriminalitu mladistvých má vliv hlavně parta.“

6) Páchá protiprávní činnost jedinec nebo je častěji páchána skupinou?

„Převážně parta, tedy jejím vlivem, jedinec spíše majetkovou z důvodu nedostatku financí, aby se někomu zalíbil.“

7) Působí přímo v Hradci Králové kriminální gangy složené z dětí a mladistvých a případně jak probíhá jejich protiprávní jednání?

„Ano, dětské gangy, scházející se v obchodních domech či jiných území, které označovali jako své, vzájemní rivalové, kriminalita se u nich prolíná (výtržnictví, poškození cizí věci, krádeže, drogy, alkohol), setkali jsme se i s cíleným loupežným přepadáváním či ublížením na zdraví náhodných osamocených osob, bití jen tak pro zábavu.“

8) Jaká preventivní opatření proti kriminalitě Policie ČR realizuje?

„Policie provádí přednášky ve školách, šíří osvětu formou letáků, dále pořádá různé akce pro veřejnost, v rámci prevence jsou plánované zvýšené hlídky v místech, kde se mládež schází (vzhledem k nedostatku policistů málo kdy realizovatelné z důvodu nápadu trestné činnosti).“

9) Realizuje Policie ČR preventivní programy i na středních školách, kde se právě mladiství vyskytují?

„Ano realizuje, z mého pohledu s malým efektem, největší vliv mají policisté na děti maximálně první stupeň ZŠ.“

10) Jak přesně tyto programy na středních školách probíhají?

„Ukázky policejní činnosti, vysvětlování, co je protiprávní jednání, co mohou a nemohou, přednášky o drogové problematice, vysvětlování trestní odpovědnosti a následků protiprávního jednání, jak toto rozpoznat a jak se bránit, co dělat, když někdo vidí páčání trestné činnosti, je obětí atp.“

11) Myslíte si, že preventivní programy reálně snižují kriminalitu dětí a mladistvých?

„Hlavní vliv má pouze primární rodina, výchova, vzory v rodině, dále pak učitelé ve školách, pokud je někdo na šikmé ploše, preventivní programy realizované policií mají minimální vliv (můj názor), parta a rodina je víc než policista, pokud mladiství vidí špatné vzory v rodině a partě, kde náš právní řád je ve věci trestné činnosti velmi shovívavý, tresty (zvláště hojně využívané podmíněčné odsouzení opakovaně), autorita police je u lidí nízká, nemají motivaci, zvláště když to jiným prochází.“

12) V čem vidíte Vy možnost snížení kriminality mladistvých?

„Změna legislativy, na zvýšení autority policie a za účelem zvýšení trestů, kdy zábrana může být strach z potrestání, jinak policie toto výrazně neovlivní. Samozřejmě preventivní programy a osvěta, zapojení dětí do mimoškolních aktivit, nejvíce toto zase ovlivní primární rodina, nikdo jiný. Důležité je nastavení správných a zdravých hodnot již od útlého dětství.“